

Kluzenaar Thomas Merton bleef kritisch betrokken bij de wereld

Leven en werk van Thomas Merton blijven tot de verbeelding spreken. Genereuze, maar ook kritische spiritualiteit kenmerkte zijn boeken. Dat blijkt uit de biografie van Jim Forest.

Recensie

Tjerk de Ruiter

Ooit verscheen er in het Nederlands een korte biografie van Thomas Merton (1915-1968), geschreven door James Forest. Dat deze Forest, iemand die Merton van nabij heeft gekend, die beperkte biografie omwerkte en in 2008 een omvangrijke levensbeschrijving publiceerde, is Nederlandse uitgevers kennelijk ontgaan.

Inmiddels is dat verzuim goedgemaakt door uitgeverij Damon, die recent een vertaling van deze biografie publiceerde: *Leven met wijsheid - Een biografie van Thomas Merton*. Een welkom boek, dat de kwaliteit heeft om nieuwe lezers te interesseren voor het werk van Thomas Merton.

Merton groeide op in Europa, afwisselend in Frankrijk en Engeland. Hij verloor al vroeg zijn moeder en als twintiger ook zijn vader. In de jaren dertig kwam hij terecht in de Verenigde Staten, waar zijn grootouders woonden. Hij studeerde Engelse literatuur, had aspiraties voor het schrijverschap en werkte aan een roman. Merton leidde een leven waarin genot op de voorgrond stond, met drank en vrouwen. Af en toe ervoer hij de aantrekkings-

kracht van geloof en spiritualiteit, maar dat waaide gemakkelijk weer weg.

Totdat hij in 1941 zich bij de orde van de Trappisten voegde, in een klooster in Kentucky, genaamd Gethsemani. Hij werd novice en heette vanaf nu 'broeder Louis'. Tot aan zijn dood zou Merton verbonden zijn aan de abdij van Gethsemani, hoewel hij diverse pogingen zou doen om naar een ander klooster of een andere orde over te gaan. Zijn meerdere hiel

Zijn positie als geestelijke was in diepste zin een 'nee' tegen de aanspraken van de wereld

den dit steeds tegen. Niet zonder reden: hij groeide al snel uit tot een bekende figuur dankzij zijn vele publicaties.

Merton publiceerde in 1948 het boek dat hem wereldberoemd zou maken: *The Seven Storey Mountain*, in het Nederlands verschenen als *Louteringsberg*. Het is een autobiografie waarin Merton schrijft over zijn

levensgang, van werelds genoeg naar spirituele ervaring en toewijding in de setting van het katholieke klooster. Merton zou nadien nog talloze boeken publiceren, maar deze autobiografie is misschien wel het meest gelezen boek van zijn hand. Iemand als Henri Nouwen (1932-1996) zou zeer onder de indruk raken van Merton en hem beschouwen als zijn geestelijke vader.

Ontberingen

Merton had gekozen voor een vrij strenge kloosterorde die de beroemde 'regel' van Benedictus strikt toepaste. De monniken moesten in de abdij nogal wat ontberingen doorstaan; de kachel werd in de winter pas aangestoken als het wijwater in de kerk bevroren was. Slapen deed men op de grond, op stro. Overdag was er veel contemplatie en gebed, naast het werken op het landbouwbedrijf dat aan de abdij was gelieerd.

Ook ten aanzien van Mertons drang tot publiceren was men streng. Hij moest zijn boeken steeds voorleggen aan de censor, en niet zelden moest hij op tal van punten zijn visie afzwakken of bijstellen. Dit kreeg een specifiek accent toen hij zich begon te mengen in de discussie over oorlog en vrede, geweld en geweldloosheid. In het Amerika van de jaren zestig was dit een groot thema: de burgerrechtenbeweging van Martin Luther King maakte het land onrustig, de Vietnamoorlog riep veel reactie op, vanuit het verre India was de vredesactivist Ghandi een inspiratiebron voor velen. De kerkelijke censoren waren echter beducht voor het aanzien van de kerk nu hun broeder Merton de kant koos van geweldloos verzet. Dat zou de indruk kunnen wekken

De abdij Our Lady of Gethsemani bij Bardstown in Kentucky, waar Thomas Merton leefde als Trappistenmonnik. Foto: Shutterstock

dat de kerk aan de kant van de communisten zou staan.

Niettemin sijnelden Mertons geschriften overal door. Ze bereikten ook paus Johannes XXIII, die er grote waardering voor had. Diens beroemdeencycliek *Pacem in Terris* (1963) zou zelfs sterk geïnspireerd zijn door de publicaties van Merton. Toen dezeencycliek verschenen

was, schreef een montere Merton aan de abt-generaal: 'Het is maar goed dat paus Johannes zijnencycliek niet heeft hoeven voorleggen aan onze censoren; en kan ik weer mijn gang gaan?'

Activisme

De spirituele koers die Merton voor ogen stond, blijkt overigens duidel-

De monniken moesten in de abdij nogal wat ontberingen doorstaan

lijk in de context van het maatschappelijk activisme. Hij leefde geïsoleerd in zijn klooster, later zelfs helemaal alleen in zijn 'klus', maar daarmee meende hij juist zeer betrokken te zijn bij de wereld. Zijn positie als geestelijke was in diepste zin een 'nee' tegen de aanspraken van de wereld.

Dat 'nee' herkende hij in de

vredesbeweging. Maar niet zonder voorbehoud. Toen het er op zeker moment gewelddadig aan toeging, met bijvoorbeeld de zelfverbranding van een activist, tekende hij fel protest aan: 'Deze hele atmosfeer is waanzinnig', schreef hij. 'Ze is zo doortrokken van absurditeit en morele leegte, zelfs als men zich beroept op het geweten en ethiek, zoals iedereen doet.'

De vredesbeweging was zelf ten prooi gevallen aan geweld, signaleerde hij. 'Het belangrijkste verschil tussen geweldloosheid en geweld is dat het laatste volledig afhankelijk is van de eigen overwegingen. Het eerste hangt helemaal af van God en zijn Woord', stelde hij.

De biografie van Forest geeft een inzichtelijk beeld van Mertons leven, zijn vele ontmoetingen en zijn innerlijke zoektocht naar rust en aanvaarding. Wat theologische duiding betreft, heeft het boek duidelijk minder te bieden. De inhoud van Mertons boeken wordt veelal kort aangeduid. Bij de grote belangstelling die Merton in zijn laatste levensfase had voor het boeddhisme en voor Aziatische religie in het algemeen, tekent Forest aan dat het een mythe is dat Merton min of meer het christendom achter zich aan het laten was. Maar wie weten wil hoe dit spoor van denken en beleven zich verhoudt tot Mertons katholicisme, zal andere boeken moeten raadplegen.

Leven met wijsheid - Een biografie van Thomas Merton. Jim Forest. Uitgeverij Damon. 29,90 euro

